

За роки незалежності в Україні відбулися не тільки політичні, але й персональні зміни. Сьогодні вже діє шостий Президент України, було до десяти Голів Верховної Ради і десятки Прем'єр-міністрів і сотні міністрів та їх заступників. Україна за тридцять три роки пройшла шлях радянської союзної республіки, парламентської, президентської, змішаної президентсько-парламентської і парламентсько-президентської республік. Кілька разів мінялася та доповнювалась Конституція України. І що цікаво – незалежно від того, чи політика держави, чи її конкретних очільників ставала більш жорсткою, а часом і спрямована проти громадянського суспільства (тобто недемократична), не було жодного посягання на закріплені в Конституції основні права і свободи. Напевно, неостанню роль тут відіграв і Конституційний Суд України, який не допускав навіть спроб змінити в цій частині Конституцію. Це теж послужило причиною нападок на Конституційний Суд України в органах влади та мас-медіа.

Таким чином, оскільки в нашій державі (попри всі заторкнуті проблеми) на теоретичному рівні закладено реальний захист прав і свобод людей і громадян, і нашу державу було створено на засадах демократичності, треба сподіватись, що і надалі цей демократизм буде прогресувати.

Кравчук Роман Володимирович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Миколаївського національного аграрного університету

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ, ЇХ РЕАЛЬНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

Соціально-економічні умови розвитку країни та воєнний стан не тільки оголили проблеми соціального захисту, а й набули особливої гостроти. Окремі аспекти соціального захисту громадян не втратили своєї актуальності, вони залишаються відкритим для пошуку законодавчого вирішення.

Україна, як європейська держава, визнає за своїми громадянами комплекс основних соціальних прав. Кожному індивідууму гарантовано державою загальновизнані соціальні права. Це зобов'язання України, як держави [1, с. 273]. Такі зобов'язання встановлюють законодавчі гарантії та запроваджують механізми реалізації основних соціальних прав людини, серед яких право на соціальне забезпечення, гідність і вільний розвиток особи у економічній, соціальній і культурній сферах; право на достатній життєвий рівень, який необхідний для підтримання свого здоров'я і добробуту тощо.

Такі права громадян України відносяться до групи соціально-економічних прав людини та пов'язані з користуванням різноманітними соціальними виплатами. За своєю природою вони є прогресивними, тому що держава є гарантом матеріального достатку та соціальної захищеності своїх громадян, вона забезпечує доступність благ та можливість покращення якості їх життя. Соціально-економічні права громадян можна вважати позитивними, тому що реалізація таких прав потребує конкретних дій та значних фінансових затрат з боку держави.

Конституція України визначає Україну як соціальну державу, яка має свої стратегічні пріоритети, обіцяти [2, с. 62]. Вона забезпечує матеріальні блага та соціальні гарантії своїм громадянам, що посилює забезпечення соціальних та економічних прав кожному.

Конституційні засади визначають зміст і спрямованість діяльності держави щодо відповідальності держави за економічне та соціальне благополуччя своїх громадян. Стаття № 3 Конституції України наголошує - життя й здоров'я, безпека кожного громадянина України є найвищою соціальною цінністю, а їх права і свободи гарантовано є захищеними.

Механізмом забезпечення прав і свобод кожного громадянина в Україні є соціальна спрямованість економіки на реалізацію соціальних прав громадян (державні гарантії). З метою забезпечення добробуту всіх громадян держава повинна встановлювати і застосовувати

ефективні форми справедливого перерозподілу суспільного доходу [3, с. 107], повинна відбуватися регуляція економічних процесів. Цілий комплекс загально визначених соціальних прав та гарантій людини з боку держави є у конституційних положеннях:

- стаття № 46 – гарантоване право на соціальний захист – це соціальна допомога/соціальні виплати при повній/частковій втраті працездатності, компенсаційні виплати при обставинах які привели до втрати годувальника;

- стаття № 47 - право на житло - кожен громадянин має право на умови при яких він може побудувати, придбати або взяти в оренду житло, соціально незахищені версти населення гарантовано повинні отримати безоплатне житло чи за доступну для них плату;

- стаття № 48 – забезпечення достатнім життєвим рівнем для себе та своєї сім'ї – повинен діяти механізм допомоги малозабезпеченим сім'ям та сім'ям з дітям [4, с. 105], допомога при втраті роботи, в інших випадках, які передбачені законом;

- стаття № 49 - право на медичну допомогу та охорону здоров'я - державні і комунальні заклади охорони здоров'я повинні надавати медичну допомогу безоплатно, медичне обслуговування повинно бути доступне для всіх громадян, без виключення;

- стаття № 52 - державне утримання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування – державне матеріальне забезпечення, прийомним сім'ям та усиновлювачам соціальна допомога, соціальна підтримка випускникам шкіл та будинків інтернатів тощо.

Огляд та аналіз конституційних соціальних прав людини, їх механізмів реалізації формує уяву про безперечний вплив міжнародних правових актів, які відносяться до здійснення прав людини, зокрема: стаття № 46 Конституції України відповідає Загальній декларації прав людини, Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права [5, с. 24]; статті № 47, № 48, 49 Конституції України - Міжнародному пакту про економічні, соціальні та культурні права, Європейській соціальній хартії; Конвенції про права дитини (стаття № 52 Конституції України).

Незважаючи на те, що положення Конституції України гарантують застосування певних механізмів державного соціального захисту забезпечення, доречнішим є розгляд зобов'язань держави та можливостей громадян. Мається на увазі державні зобов'язання щодо реалізації базових соціальних прав людини (мінімальні стандарти). Можливості громадян треба розглядати як права громадян на бажання скористатися механізмами соціального захисту (пільгами), які встановила держава (кошти державного/місцевого бюджетів).

Для значної кількості громадян України пільги та соціальні виплати є додатковими засобами існування, тому звуження змісту та обсягу цього права не допускається. Це стосується змін у чинних законах, нових законів які приймаються Верховною Радою України [6, с. 30]. Тільки в одному випадку можливе звуження змісту та обсягу може відбутися - введення надзвичайного стану.

Слід визнати, окремі положення Законів про державний бюджет щодо пільг, соціальних та компенсаційних виплат та гарантій, окремі форми соціального захисту залишається дискусійними. Швидше за все вони визнаються як привілейоване становище певних категорій громадян, що ставлять інших громадян, які нуждаються у допомозі в нерівне становище і не можуть бути гарантом підтримки в складних життєвих ситуаціях, засобом досягнення достатнього життєвого рівня.

Підсумовуючи слід зазначити, держава повинна бути відповідальна за кожного громадянина та суспільство в цілому, мати достатньо ресурсів для сприяння максимальних умов існування та забезпечити високий рівень соціальної захищеності. Україні потрібен комплексний підхід підвищення соціальних стандартів щодо покращення матеріальних умов існування малозахищених верств населення.

Соціальний захист остається в Україні найголовнішим напрямом державної соціальної політики. Вона повинна охоплювати всі аспекти життя суспільства: надання матеріальної допомоги та соціальних пільг найбільш незахищеним верствам населення, пенсійне забезпечення, соціальну підтримку осіб похилого віку, інвалідів, дітей-сиріт, ветеранів війни

та праці тощо. Водночас система соціального забезпечення та соціальної підтримки потребує кардинальних змін й реформ.

Література:

1. Курепін В. М. Вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює загальні питання соціального захисту // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : збірник тез Науково-практичного круглого столу, присвяченого 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини, м. Хмельницький, 9 грудня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 109-112. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12259>.

2. Єгіазарян А. С., Курепін В. М. Історія боротьби жінок за закріплення прав та свобод у законодавстві України // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 61-64. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10506>.

3. Іваненко В. С. Управління економічними та соціальними питаннями у сфері охорони праці на підприємствах аграрного профілю // Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачєво, 6-7 квітня 2022 р. Мукачєво : МДУ, 2022. С. 105-108. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11482>.

4. Іваненко В. С., Курепін В. М. Управління розвитком персоналу та його конкурентоспроможністю // Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 104-107. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/10509>.

5. Курепін В. М. Послідовність формування та напрями реалізації соціальної безпеки в Україні // Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості : тези доповідей за результатами тематичного «круглого столу», м. Миколаїв, 9 грудня 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 23-26. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/12068>.

6. Сизоненко Ю. С. Особливості праці жінок під час воєнного стану // Актуальні проблеми трудових відносин під час воєнного стану : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 27 квітня 2022 року. Миколаїв : МНАУ, 2022. С. 29-31. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11728>.

Кравчук Степан Йосипович,

*доцент кафедри права Хмельницького національного університету,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РФ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Права і свободи людини і громадянина є головним конституційно-правовим інститутом, значущість якого обумовлена не тільки цілями конституціоналізму, а й ст. 3 Конституції України [5].

Теоретичні та практичні аспекти зазначеної проблематики досліджували в наукових працях А.Я. Азаров, З.С. Гладун, Л.І. Глухарєва, В.Ф. Годованець, Л.А. Касинюк, А.М.